

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

II. An præter charitatem virtutem Theologicam dentur alij habitus amoris
amicitiæ erga Deum vel proximum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

quæst. 8. dub. 4. & quæst. 6. dub. 2. & tom. 6. disp. 6. q. 4. dub. 3. & q. 5. dub. 2.

27 **ASSERTIO X.** Charitas est forma virtutum cæterarum. Ita S. Thomas q. 23. a. 8. ex communi; & patet tum ex præcedenti assertionem; tum ex dictis supra disp. 1. quæst. 6. dub. 2. ubi de hac re pluribus actum.

DVBIVM II.

An præter Charitatem, virtutem Theologicam, dentur alii habitus amoris amicitiae erga Deum vel proximum.

Ad S. Thomæ 2. 2. q. 23.

28 **P**RÆTER amorem supernaturalem amicitiae seu benevolentiae erga Deum, de quo hætenus egimus, dari etiã aliũ amorẽ concupiscentiæ honestum & supernaturalem erga eundem, diximus q. 1. dub. 1. An vero alius adhuc amor amicitiae erga eundem, vel etiam erga proximum detur, controuersum est.

Et primo quidem dubitatur, utrũ præter amorem supernaturalem amicitiae erga Deum, ad charitatem pertinentem, detur etiam alius naturalis amor amicitiae erga eundem Deum, seu velut authorem ac finem naturæ, seu etiam velut authorem ac finem & bonum supernaturale. Negatiuam sententiam fusè tuetur Vasquez 1. 2. tom. 2. disp. 195. cap. 2. 3. & 4. præsertim n. 7. ubi ait, sibi difficile visum esse, duo illa genera dilectionis Dei, distinguere; alterum Dei vt finis naturalis, alterum Dei vt finis supernaturalis, eo modo, quo aliqui distinguunt; & putare, facilius esse, amorem Dei naturalem & supernaturalem eo solũ modo distinguere, vt naturalis sit amor concupiscentiæ, quo Deũ nobis desideramus vt bonũ nostrum, sicut quando desideramus ipsũ videre; amor autem supernaturalis sit omnis amor amicitiae erga Deum, quo ipsum propter ipsũ diligimus. Vbi simul addit, naturalem amorem se vocare, non quia fiat ex solis viribus liberi arbitrii, sine vllõ auxilio gratiæ mouëtis; sed quia suapte natura non sit ordinis superioris, postulans principium & habitum sua natura infusum: contra vero supernaturalem amorem vocare, quia sua natura sit ordinis superioris, sicut cæteræ res supernaturales.

29 Et quia auctor hic non ignorabat, eã sententiã nouam esse, subiungit ibidem, eius sententiæ iudicium, quod S. Thomæ & Scholasticis alijs contraria esse videatur, alijs integrum relinquere: quamuis, inquit, ex schola etiam S. Thomæ non desint, qui dicant, amorẽ amicitiae erga Deum esse solũ amorem charitatis supernaturalem, & nullũ alium: ita enim sensisse Dominicum Bannem 2. 2. q. 23. a. 1. imo nec S. Thomam, quamuis concedat duplicem amorem Dei super omnia, alterum vt finis naturalis, alterum vt finis supernaturalis, vquam in summa docuisse, vtrumque esse amorem amicitiae. Eidem sententiæ vt fa-

uentes adducit ibidem & n. 24. Alensem 2. part. q. 30. mem. 1. a. 2. §. 2. ad 1. quasi omnẽ amorem amicitiae dicat esse ex charitate, & solũ amorẽ naturalem dicat esse concupiscentiæ erga Deum; item Albertũ 2. part. tract. 4. q. 14. memb. 4. a. 2. idem sentientem; item Antisiodorensẽ lib. 2. tract. 1. c. 4. & 6. ubi solum distinguit duplicem amorem amicitiae erga Deum penes hoc, quod alter procedat ab habitu, alter autem non; itẽ Scotum in 3. dist. 27. q. 1. §. Contra primã viã, ubi inanẽ existimat distinctionem illã finis naturalis, & supernaturalis in ipso Deo: nec is vsq̃ in amore amicitiae erga Deum eiusmodi distinctionem admittit. Huc etiã spectat Michael Baius proposit. 34. ex damnatis à Pio V. & Gregorio XIII. ubi eandẽ distinctionem aperte rejicit. Denique etiã Alphonsus Viruesius Philippica 5. & Bellarminus tom. 3. l. 6. de gratia c. 7. nihil distinguunt inter eiusmodi amores; imo de amore Dei, vt auctor est natura, intelligi vult Bellarminus testimonia scripturæ, quæ de charitate loquuntur. Omitto recentiores illos, qui cũ admittat quidem erga Deum amorẽ amicitiae naturalem & supernaturalem, negant tamen, eos distinguui ex parte obiecti, siue Dei vt auctoris ac boni naturalis, & supernaturalis, de quibus in fine huius dubitationis agemus.

Fundamẽta huius sententiæ sunt. I. In scriptura & Patribus nusquã inuenitur distinctus duplex amor amicitiae erga Deum, vnus naturalis erga Deum tanquam finem naturalem, alter supernaturalis tanquam erga finem supernaturalem, vt speciatim videre est apud Augustinum in illud Psalmi 53. *Voluntariẽ sacrificabo tibi*, & lib. 1. de disciplina Christi. c. 1. & ferm. 13. & 15. de verb. Apostoli, & epist. 113. & apud Bernardum toto lib. de diligendo Deo.

II. Si duo amores amicitiae erga Deum distinguerentur, alter erga Deum finem naturalem, alter circa Deum finem supernaturalem, sequeretur, aut amorem amicitiae erga Deum finem naturalem haberi posse sine gratia habituali, cum solo auxilio gratuito, in natura lapsa, sicut in natura integra; quod negauit S. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 3. & alij communiter; & ita vera esset sententia Marsilij in 2. q. 108. a. 2. & in 1. q. 20. art. 3. & Andrea Vegæ quæst. 10. de Iustificat. ad vltimum argument. qui docent, posse Deum hoc modo diligi cum solo auxilio gratiæ mouëtis, sine habituali gratia: aut sequeretur, solo illo amore tanquam vltima dispositione, hominem iustificari à statu peccati: aut denique statum peccati aliqua ex parte minuere: quæ videntur absurda.

III. Amor quicumque amicitiae erga Deum pugnat cum macula peccati; ac proinde suapte natura emundat & iustificat à peccato, estque vltima dispositio ad gratiã habituale: nihil autẽ horũ esse potest amor naturalis, sed solũ supernaturalis, Ergo omnis amor amicitiae est supernaturalis.

IV. Accedit ratio à priori, ex ipso obiecto dilectionis amicitiae desumpta. Nam quoties in obiecto formali alicuius affectus amoris, non potest distinguui duplex ratio, in quam affectus ipse feratur, frustra distinguuntur duplex affectus specie

diuersus: in Deo autem dilecto amore amicitia, non potest assignari duplex ratio, sub qua à nobis diligatur; ergo non debet distingui duplex amor amicitia erga ipsum. Minor probatur, quia ab obiecto formali sumitur distinctio specifica actuum: nec sufficit ad eam distinctionem sola diuersitas principij, siue id principium consideretur, ex parte voluntatis, eleuata per auxilium seu habitum supernaturalem: siue consideretur ex parte intellectus, ita ut sit cognitio ad intellectum pertinens. Non primum. Si enim ponatur, dilectionem erga Deum, hoc aut illo modo consideratum esse naturalem, (nulla ex parte obiecti specialis ratione obiectiua, qua à supernaturali dilectione differat existente) nulla causa erit, cur ipsa per se voluntas non sit sufficiens principium talis dilectionis; ac proinde voluntati non poterit addi habitus, aut qualitas supernaturalis, quæ ipsam eleuet ad eliciendum talem effectum, utpote naturalem quoad substantiam, nec indigum supernaturalis auxiliij.

32 Neque dici potest secundum, nam sola cognitio supernaturalis non potest sufficere, ut actus voluntatis, citra diuersitatem aliquam formalis obiecti, ex naturali fiat supernaturalis: quandoquidem cognitio solū est conditio afferens, & representans obiectum, siue interim efficienter concurrat ad eliciendum effectum, siue non. Quo fit, ut affectus circa eandem rationem boni sit eiusdem naturæ, siue ratio illa boni representetur per cognitionem supernaturalem fidei, siue per cognitionem naturalem. Quare si affectus amoris circa Deum, sub tali ratione boni consideratum ex lumine naturali, est naturalis, & hac ratione ipse Deus est finis noster naturalis, efficitur plane, amorem circa eundem sub eadem ratione boni consideratum per actum fidei esse etiam naturalem, & ipsum Deum hac etiam ratione esse finem naturalem amoris nostri.

Et confirmatur; quia ob eandem causam, amor charitatis, quo in via Deum amamus, & in patria, est eiusdem omnino rationis, licet cognitio Dei in via & in patria maxime differant; quia nimirum eadem est ratio boni utraque cognitione representata; cognitio autem est tantum conditio afferens obiectum: ex sola igitur cognitione non potest sumi differentia naturalis & supernaturalis, quoad substantiam, inter affectus amoris.

33 Minor eiusdem argumenti, scilicet in dilecto amore amicitia non posse assignari duplicem rationem obiectiuam, sub qua à nobis diligatur, duplici amore, naturali scilicet & supernaturali, probatur: Nam vno solum ex diuersis modis, hæc diuersa ratio in Deo diligendo excogitari potest. Primo, ita ut amor naturalis versetur circa Deum vnum, quam naturaliter cognoscere possumus; amor vero supernaturalis circa Deum trinum & vnum, quem sola fide & notitia supernaturali cognoscimus. Sed hæc ratio aperte falsa est: tum quia sequeretur, ante reuelatum mysterium Trinitatis, neminem potuisse affectu amoris supernaturalis in Deum ferri; quod est absurdum. Tum quia vnitas, aut trinitas, non est formalis ratio in quam fer-

tur amor amicitia, sed bonitas ipsius Dei, quæ conuenit Deo ut vni & secundum se, quamque naturali notitia assequi possumus.

34 Secundo excogitari posset diuersa ratio ex parte Dei dilecti, ad distinguendos hos amores; ita ut amor naturalis versetur circa Deū apprehensum ut finem naturalem nostrum, supernaturalem vero circa ipsum ut finem supernaturalem; vel quod eodem recidit, ut vnus versetur circa Deū, ut authorem naturæ, alius ut authorem gratia; quem modum philosophandi secuti videntur A. lensis 2. part. memb. 3. Richardus in 2. dist. 3. a. 7. q. 1. ad 1. & S. Thomas 2. 2. q. 109. a. 3. ad 1. & Antiochensis lib. 2. tract. 1. Sed hæc ratio non immerito improbata fuit à Scoto in 3. dist. 27. q. vn. eo quod licet hæc duæ rationes possent esse obiecta diuersorum affectuum concupiscentia, quatenus Deus consideratur ut diuersum bonum nostrum, nempe ut conseruans naturam, & donans gratiam & beatitudinem; tamen non videntur sufficere, ad constituendum diuersum amorem amicitia erga Deum; utpote quo Deus non amatur ut nobis bonus, sed ut in se bonus: eodem autem modo consideratur bonus, siue apprehendatur ut author naturæ, siue ut author gratia. Neque enim alia ratio bonitatis est in Deo, ut vno aut alio modo considerato: siquidem est vnicum attributum bonitatis, & eiusdem rationis.

35 V. Denique distincta illa ratio amandi Deum, admodum subtilis & in scholis tantum nota esse videtur. cum tamen prius etiam quam ad scholas accederemus, & has diuersas consideraciones audiremus, ex consideratione beneficiorum Dei naturalium, & omnipotentia ipsius, iuncta cum bonitate, siue proprio motu, siue concionatorum hortatu, concipere possemus dilectionem Dei supernaturalem: sicut etiam rudes facere id ipsum possunt. Iisdem vero argumentis multo magis probatur, non dari vllum amorem amicitia naturalem erga Deum ut est finis & bonum supernaturale.

36 Verum opposita sententia, dari duplicem amorem amicitia erga Deum, naturalem vnum, alterum supernaturalem, uti communis est Theologorum, ita longe verior est, ac merito retinenda; præsertim quia hoc per modum quasi cuiusdam principij in multis materijs Theologicis supponitur, ut cum de viribus naturæ, de iustificacione, de contritione, seu dolore de peccatis, alijsque similibus agitur: uti nos etiam tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4. n. 105. id tanquam certum supposuimus. Ad quam sententiam magis confirmandam & declarandam, sequentes assertiones statuimus.

37 ASSERTIO I. Iure optimo ac necessario assignandus ac distinguendus est, secundum diuersam considerationem Dei, tum velut auctoris & finis, adeoque boni supernaturalis, tum etiam velut auctoris & finis, adeoque boni quasi naturalis, duplex amor amicitia erga Deum; supernaturalis vnus, alter naturalis: si modo simul ex parte obiecti, illic quidem spectetur conformatio cum regula supernaturali; hic vero cum regula naturali. Hæc assertio

est com-

est communis veterum ac recentiorum Scholasticorum, ut mox dicemus. Quæ proinde probatur primo auctoritate Doctorum. Nam vt ipsemet Vasquez agnoscit cit. disp. 115. cap. 3. num. 22. ita plane senserunt Alenfis 2. part. quæstio 131. memb. 3. & q. 91. memb. 1. ad 7. Altisiodorensis lib. 2. sum. tract. 1. cap. 4. (inmerito pro contraria sententia citati) item Richardus in 2. d. 3. a. 7. & dist. 28. a. 1. q. 1. Bonauentura in 2. dist. 3. a. 3. q. 1. ad 3. Ariminenfis in 2. dist. 39. q. 1. a. 2. Abulensis in c. 19. Matthæi q. 177. Sotus l. 1. de natura & gratia c. 22. Caietanus, Conradus, Medina, alijque Thomistæ recentiores 1. 2. q. 109. a. 3. Canus relect. de poenitentia part. 5. Valentia tom. 2. q. 1. pun. 4.

Idem in primis docuit ipsemet S. Thomas pluribus in locis, quorum duo potissimum ex eius Summa ad rem magis confirmandam, & ne detur elusioni locus, placet referre. Primus locus habetur 1. par. q. 60. a. 5. vbi ait: *Quia bonum vniuersale est ipse Deus, & sub hoc bono continetur etiam angelus, & homo, & omnis creatura naturaliter, secundum id, quod est, Dei est; sequitur, quod naturali dilectione, etiam Angelus & homo plus & principalis diligit Deum, quam seipsum.* Et ibidem ad 4. *Deus secundum quod est vniuersale bonum, à quo dependet omne bonum naturale, diligitur naturali dilectione ab vnoquoque: in quantum vero est bonum beatificans vniuersaliter omnes, supernaturali beatitudine, sic diligitur dilectione charitatis.*

Vbi quidem sermonem esse de naturali amore amicitiae erga Deum, patet tum ex ipsa vocula *Dilectionis*, quæ proprie non significat amorem concupiscentiæ sed amicitiae; tum ex initio corporis eiusdem articuli, vbi expresse mouetur quæstio etiam de amore amicitiae erga Deum: imo de hoc solū proprie quæstio esse potest, quando amando Deum amore concupiscentiæ vel ut bonū nostrū, non plus amamus Deum, quam nos ipsos; cum in quouis amore concupiscentiæ magis quodammodo seu principalis ametur finis, seu subiectum cui bonum volumus, quam finis Cuius, seu bonum, quod eidem subiecto volumus.

Secundus locus S. Thomæ est in 1. 2. q. 190. a. 3. ad 1. vbi ait: *Charitas diligit Deum super omnia eminentius, quā natura: natura enim diligit Deū super omnia, prout est principium & finis naturalis boni; charitas autem secundum quod est obiectum beatitudinis, & secundum quod homo habet quandam societatem spiritualem cum Deo.* Ex quibus manifeste patet, in xta S. Thomæ, dari dilectionē seu amorē amicitiae naturalem erga Deum, prout est principium & finis naturalis boni; quod inmerito negauit Vasquez.

E contrario vero ex mente S. Thomæ, dari etiā amorē concupiscentiæ supernaturalem erga Deum, fecus ac idē Vasquez superius dixerat, aperte patet ex eodē S. Thomæ 1. par. q. 162. a. 2. qui ait: *si aliquid sit supra naturā, voluntas in id ferri non potest, nisi ab aliquo alio supernaturali principio adiuta. Ostensum est autem supra, cum de Dei cognitione ageretur (q. 12. a. 4. & 5.) quod videre Deum per essentiam, in quo vltima beatitudo rationalis creaturæ consistit, est supra naturam cuiuslibet intellectus creati. Unde nulla creatura rationalis potest habere motum voluntatis ordinatum ad*

illam beatitudinem, nisi mota à supernaturali agente. Vbi cum sit sermo de visione Dei beatifica, clarū est, sermonē esse de motu voluntatis erga eundē Deum clare visum, spectante ad amorē concupiscentiæ, non amicitiae. Patet igitur, oppositā Vasquij sententiā S. Thomæ nullo modo consonam esse; sicut etiā hanc eius sententiæ partem, omnē amorem concupiscentiæ erga Deum esse naturalem, iam supra q. 1. dub. 1. & tom. 2. disp. 1. q. 5. à n. 26. & disp. 6. q. 3. in. 105. refutauius.

Secundo probatur eadem assertio, auctoritate Ecclesiæ, ac Summorum Pontificū. Nam in speciali bulla Pij V. & Gregorij XIII. damnata est hæc propositio 34. Michaelis Baij: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut author naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatorum est, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris literis, & plurimis veteris testimonij, excogitata.* Et quamuis Vasquez cit. d. 195. c. 4. n. 24. respondeat, ibi nihil agi de materia propositiōis, quod spectat ad duplicem amorem, sed quod attinet ad nimis austeri & seueri iudicij libertatē, qua perstringebat auctor ille Doctores, qui prædicta distinctione utebantur; existimo tamen in re graui, & cōmuni Doctorum sententiæ repugnante, nō satis tūm esse hoc perfugium: præsertim quando etiā Vasquez ex sua sententiā asserere cogitur, eiusmodi distinctionē esse inanē, & commentitiā, nec scripturæ ac Sanctis Patribus consonā; hoc ipso, quod scripturæ & Patribus incognitā fuisse contendit. Neq; ideo dicendum est, in ea propositiōe etiā damnari eos, qui asserunt, non posse Deum amari amore amicitiae sine gratia; quasi hic etiam tollant amorem naturalem, qui non sit gratuitus, & omnem dicant esse gratuitum. Nam vt ex opposito distinctionis membro patet, quod est amor naturalis, eo loco gratuitus amor non significat quemlibet amorem ex gratiæ auxilio profectum, sed intrinsece ac sua natura gratuitum & supernaturalem.

Tertio probatur assertio ratione; quia cum Deus cognosci ab homine possit, tum vt author naturæ est, nondū simul cognito eodē, vt est auctor & finis supernaturalis; tum vt est author & finis supernaturalis; ac simul etiā sub hac consideratione boni rationē habeat; vtq; aliud obiectum formale, etiam respectu voluntatis, duplex illa consideratio Dei constitui potest, ita vt aliud voluntatis seu amoris obiectum sit Deus, vt est author seu bonum quoddam quasi naturæ, aliud vt est author & bonum supernaturale. Et quia actus specificantur ab obiecto, necesse est, vt priori rationi obiectiæ, quæ naturalis est, respondeat actus voluntatis seu amoris naturalis: posteriori autem rationi obiectiæ supernaturali, respondeat actus & amor supernaturalis. Et confirmatur. Nam ratio naturalis, absque vlla reuelatione fidei, ostendit nobis esse Deum vnum, & summe bonum; adeoque summe dignum, qui diligatur amore amicitiae: Ergo aut omnis amor amicitiae naturalis esse debet, sequens rationem seu cognitionem naturalem; aut quia id absurdum est, saltem distinguendum est erga Deum duplex amor amicitiae, alter naturalis, alter supernaturalis.

42

Neque vero villo modo probatur, quod Vasquez cit. disp. 195. c. 4. ad hoc argumentum respondens ait, ratione quidem naturali cognosci à nobis bonitatem Dei; at vero per hanc rationem non ostendi nobis bonitatem Dei amandam esse amore amicitiae; sed hoc iudicium solummodo ad fidem diuinam, & supernaturalē pertinere, & in solis fidelibus reperiri; cum apud gentiles Philosophos nullū prorsus vestigiū inueniatur; quinimo Aristoteles amicitiam inter Deum & hominem negarit. Hæc, inquam, non probantur. Nam præterquam quod Aristoteles non omnino negauit amicitiam inter Deum & homines, vt dub. præcedenti assert. 5. retulimus; aliud est amor amicitiae, seu beneuolentiae, qui plus non requirit, quam vt alicui velimus bonum propter se, siue vt ipsi bene sit; aliud est ipsa amicitia simpliciter dicta; quæ præter reciprocum amorem beneuolentiae, plus requirit, vt eodem dubio dictum est; & nemini, vt opinor, Philosophorum Deum agnoscendum vnquam in mentem venit, Deum nõ esse amandum amore amicitiae seu beneuolentiae; cum oppositum ex ipsa ratione summi boni naturaliter cognita euidenter deducatur.

43

Quarto probatur assertio, ex simili doctrina ipsius Vasquez, præcipui authoris contrariæ sententiæ, qui in 1. 2. disp. 86. c. 6. n. 25. naturalem habitum ac virtutem religionis à supernaturali habitu religionis distinguit; vt nimirum Deo tanquam authori naturæ & vitæ corporalis deferamus cultum, per religionem acquisitam: Deo autem authori gratiæ & vitæ spiritualis eundem cultum deferamus, per virtutem religionis infusam, vt retulimus etiam tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 2. n. 20. Quæ proinde diuersa consideratio Dei, si duplicem virtutem religionis constituit, naturalem vnā, supernaturalem alteram, cur non possit etiam, debito modo applicata, diuersam eiusmodi dilectionem Dei constituere? Quod vero in eadem assertione addidimus limitationem, de duplici regula, naturali, vel supernaturali, sequenti assertione declarabitur.

44

ASSERTIO II. Probabilissimum est, etiam dari naturalem amorem amicitiae erga Deum, velut authorem ac finem supernaturalem; non quidem reduplicatiue, sed specificatiue loquendo; seu quod idem est, non ita, vt supernaturalitas ex parte obiecti, sit ratio formalis obiectiua, sub qua Deus amorē terminet, sed vt sit pars materialis obiecti, re ipsa terminans actum amoris amicitiae erga Deum: Sicut è contrario dari potest actus dilectionis supernaturalis erga Deum velut authorem naturæ, si in eo obiecto attendatur conformitas cum regula supernaturali, adeoque honestas supernaturalis. Ita necessario sentiunt authores illi, qui admittentes naturalem amorem amicitiae erga Deum, asserunt, eum non necessario specificari ab obiecto, sed potius à principio effectiuo, quos referemus hoc dubio, quæsito vlt. n. 66. His accedunt etiam alij, qui in simili docent, posse fide naturali aut humana credi obiectum reuelatum & supernaturale etiam vt reuelatum, adeoque; vna cū ipsa reuelatione; ita vt reuelatum non dicat rationem for-

malem obiecti, sed partē materialis obiecti, vt diximus etiam supra disp. 1. q. 1. dub. 3. & 4. & tom. 1. disp. 1. q. 3. dub. 2.

Vnde etiam primo probatur assertio à simili: negari enim non potest, fide humana & naturali credi posse obiecta supernaturalia, puta mysterium Trinitatis, Incarnationis, itemque cætera obiecta omnia fidei, etiam vt reuelata sunt, hoc est, vna cum ipsa reuelatione, non ita, vt vocula vt sit nota reduplicationis, dicens rationem formalem obiecti Quo, siue propter quod, sed vt sit nota specificationis, & pars obiecti materialis crediti: Cur ergo non possit etiam Deus vt bonum supernaturale similiter diligere amore & dilectione naturali?

Secundo, amore concupiscentiæ naturali amari potest Deus, vt est bonum ac finis nostræ, supernaturalis, vt concedit Vasquez, cur ergo non etiam ita amari possit amore naturali amicitiae, si sub eadem ratione bonitatis supernaturalis consideretur Deus, non vt nobis bonus est, sed vt in se sumum bonum supernaturale est?

Tertio accedit ratio à priori; quia sicut obiecta materialia aliarum virtutum duplicem rationem honestatis induunt, diuersumque virtutū genus constituunt, naturale vnū, supernaturale alterum, quatenus duplici diuersæ regulæ, naturali scilicet ac supernaturali conformantur, adeoque etiam diuersa cognitione naturali ac supernaturali voluntati, proponuntur, vt diximus tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 2. à n. 18. ita etiam Deus, vt bonum seu naturale, seu supernaturale, amabile amore amicitiae, diuersa ratione formalis obiecti & honestatis induit, quatenus diuersæ regulæ naturali vel supernaturali conformatur; ita quidem vt quatenus conforme est regulæ & cognitioni supernaturali, constituat actum & amorem supernaturalē, quatenus vero conforme est regulæ seu rationi naturali; constituat actum naturalem.

Et ob hanc etiam causam in præcedente assertione, ad supernaturalem dilectionem Dei, etiam regulam cognitionemque adeo supernaturalem requisuimus: præterquam quod voluntas ad supernaturale actum eliciendū sola cognitione naturali moueri nullo modo potest, sed supernaturali tantū, eiusdemque; adeo generis & ordinis: Sicut etiam cuius appetitui elicitio sua quædam certa cognitio responderet; nimirū sensitiuo appetitui cognitio sensitua; rationali appetitui cognitio intellectualis. Quo sensu proinde etiā intelligendū sunt illi, qui absolute docent, Deum vt bonū supernaturale constituere dilectionem supernaturalem; vt bonum vero est naturale, cōstituere dilectionem naturalem. Subintelligunt enim simul vtrinq; proportionatā regulā & cognitionē; vculamque; vt non solū pro nota specificationis, sed etiam formaliter & reduplicatiue accipiunt. Et sicut in virtutibus moralibus, obiectū materiale efficitur supernaturale, ex ipsa regula, cui actus cōformatur; ita etiā Deus boni supernaturalis rationē induit, ex regula & cognitione supernaturali cui conformatur. Neque frustra S. Thomas cit. 1. 2. q. 109. a. 3. ad 1. asserens charitatis obiectū esse Deū, secundū quod est obiectū beatitudinis, addidit, &

secun-

secundū quod homo (per cognitionē scilicet supernaturalem) habet quandā societate spirituale cū Deo.

47 Ex quibus ad argumenta contrarię sententię nō difficulter respondetur. Ad primū dico primo, si id argumentum quidquā probaret, etiā probaturum, non dari duplicē fidem de obiectis à Deo reuelatis, naturalem vnam, supernaturalem alterā; quando hæc in scripturis, & apud SS. Patres expresse & in actu quasi signato, non magis distinguuntur: consequens vero plane absurdum esse, omnes norunt. Respondeo secundo, etsi quidem in actu signato, hæc in scripturis, & apud SS. Patres non ita aperte distinguuntur; tamen hoc ipso virtualiter & in actu exercito satis distinguuntur quod Deus in scriptura, & apud SS. Patres, sub diuersis eiusmodi rationibus ac motiuis amandus proponitur, non solum nimirū vt finis & author est naturæ, sed etiam vt finis & author est boni ac ordinis supernaturalis: tum quia Patres, etiā loquendo de dilectione Dei, quę proprie actū amoris amicitię significat, eam, prout ad salutem necessaria est, quibusdā additis modificationibus determinant, vt dictū tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4.

48 Ad secundū respondetur, concedendo, amorem amicitię naturalem haberi & existere posse, sine gratia habituali; cum dilectio hominem iustificans non sit naturalis, sed supernaturalis, vt diximus tom. 2. disp. 6. q. 4. dub. 3. & partim q. 3. dub. 4. vbi etiā explicauimus, an & qualis dilectio Dei haberi possit ex viribus naturę, sine auxilio gratiæ, quæ nō est opus hoc loco repetere.

Ad tertium respondetur negando assumptum. Non enim quicumque amor amicitię erga Deum pugnat cum macula peccati, nec adeo sua natura iustificat à peccato, nec est vltima dispositio ad gratiam habitualem; sed solum amor Dei supernaturalis ad charitatem pertinens, vt loco citat. diximus. Ratio est; quia peccatum non solum auertit à Deo velut sine naturali, sed etiam supernaturali; ad cuius proinde delectionē requiritur supernaturalis amor erga eundem Deum, velut bonum ac obiectum aliquo modo supernaturale.

49 Ad quartum respondetur, negando minorem. Iam enim superius explicatū est, Deum vt amabilem amore amicitię, quatenus diuersę regulę naturali vel supernaturali cōformatur, habere etiā diuersam rationem obiecti & honestatis, specificantis diuersos habitus, vnum naturalem, alterū supernaturalem. Neq; ideo quęlibet diuersitas cognitionis, cui actus voluntatis conformatur, diuersos specie actus voluntatis constituit; sed ea solum, quæ per modum regulę diuersam rationē honestatis actui confert; quod quidē in supernaturali cognitione Dei, quatenus vna est obscura ad fidem pertinens, altera clara ad visionē beatificam pertinens, circa actū dilectionis Dei nō accidit; quia eiusdē rationis est, amare Deū visū, & obscure cognitū, si modo vtraq; cognitio sit supernaturalis. Cetera, quę in eodē argumēto attinguntur prætermittimus, quia ad propositū nihil faciunt.

Illud solū adnotandū est, cū dicitur, Deū vt finē & authorē bonorū supernaturaliū, constituturē amorem supernaturalem, nō ita intelligendum, quasi Deus ea ratione consideretur vt nobis bo-

nus, seu vt nostrū bonū est, sed quia his vocibus ratione distinguimus, velut à posteriori, duplicē bonitatē, ob quā ipse Deus etiā per se amabilis est. Sicut ex eo, quod est auctor naturæ, cognoscim⁹ & apprehendimus in Deo quandā bonitatem, ad ordinē quasi naturæ spectantē, ob quā ipse itidē secundū se, proportioato ac naturali amore amabilis est. Et quamuis attributū bonitatis ad quate spectatū sit vnū; tamen nihil obstat, quo minus admodum explicatū, diuersa in Deo bonitas ratione nostra distinguatur: sicut etiam beati, non quidem per ipsam visionē beatificam, sed per cognitionem abstractiuam, duplicem eiusmodi rationem amandi distinguere, & sub vtraque ratione Deum amare possunt.

Ad quintū respondetur, distinctā illā rationem amandi, non ita obscurā ac subtilē esse, quin etiā vulgo nota esse soleat; quis enim non aliquando audiuit, aut legit, Deum vtraq; ratione bonū esse, simul nimirū vt est author naturæ, & vt author est gratiæ? Neq; vero suo muneri satisfacerēt cōcionatores, alijq; rerū spiritualiū magistri, si Deū solū sub motiuo naturali amandū proponerent. Esto interim in actu signato distinctio illa duplicis amoris, naturalis & supernaturalis, nō ita vulgo nota esse soleat, neq; etiā ita necessario sub ijs ipsis terminis vulgo exponenda sit: sufficit re ipsa vtraq; rationē amādi suo loco & tēpore explicare.

Secundo dubitatur, vtrū detur etiam habitus acquisitus illius amoris amicitię naturalis erga Deum, quē hactenus explicauimus. Negant Caietanus 1. 2. q. 62. a. 3. & q. 109. a. 3. & Valeria hic pun. 1. §. 4. ad amorē eiusmodi naturalem opus esse habitū; quod ita etiā olim docuit Altfiodorensis superius relatus initio huius dubitationis n. 29.

50 Sed ex cōmuni rectius affirmant alij, quos infra citabimus, speciatim Arragonius hic q. 25. a. 1. ad vltim. quia eiusmodi actus non solum est honestus, sed etiā plane excellēs, ardu⁹, & difficilis; præsertim ob tot passiones & ppenfiones viciosas, huic amori aduersantes; quo fit, vt nec sine peculiari gratiæ auxilio Deus ita super omnia amari possit, vt dictum 1. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4.

Est autem hæc virtus inter morales seu acquiritas præstātissima; etsi respectu quidē ipsius Dei non habeat perfectam rationē amicitię; eo quod sistendo intra limites naturæ, nulla vera & perfecta coniunctio cū Deo velut amico esse potest. Ob quam etiam causam Aristoteles 1. 8. Ethic. c. 7. solum ad naturæ limites attendendo, negauit, inter Deum & homines esse amicitiam, etsi rursus alibi, videlicet c. 12. admisit esse, videlicet imperfectā. An vero hic habitus etiam complectatur aliquo modo proximum, dicitur dubio sequenti.

51 Dubitatur tertio, vtrum etiā amicitia humana ac naturalis inter homines, in quadam naturali honestate fundata, sit specialis virtus. De hac re Aristoteles 1. Ethic. 8. dubie ait, amicitia aut virtutem esse, aut sequi virtutem. Eodem modo S. Thomas, licet olim in 3. d. 27. q. 2. a. 2. negarit, esse virtutem ab alijs distinctā, tamen hic a. 3. dubie loquitur, significans vtrumq; esse probabile, & virtutē scilicet distinctā ab alijs esse (quod etiam indicat 8. Ethic. lect. 1.) & non esse.

Alij vero, vt Bannes cit. art. 3. Valentia loco cit. & apud eodẽdem Capreolus & Caietanus, simpliciter negant, esse specialem virtutem seu habitum; cum ad actus huius amicitie, etiam laudatissimos, sufficere videantur alie virtutes; ac præfertim, quia vera amicitia honestatem virtutis supponit, non adfert.

54 Sed probabilior videtur sententia Paludani in 3. dist. 27. Henrici quodlib. 10. quæst. 12. Buri-dani & Guidonis, quos citat & sequitur Arrag-onius hic a. 3. esse habitum virtutis distinctum ab alijs. Fundamentum præcipuum sumitur ex ob-iecto, & actu proprio ac distincto, eoque, non pa-rum difficili; nempe vt homines, qua & natura-similes, & virtute naturali præditi, aut certe vir-tutis capaces sunt, moderate diligantur, vitiosis vtrinque extremis vitatis. Neque vero honestatem aliarum virtutum ita supponunt, vt propriam ad-dere non possint.

55 Vnde ex analogia infusa charitatis hunc ha-bitum amplius declarando, sequentia pronunti-ata addimus. I. Etiam singularem illam dilectio-nem, quæ inter duos peculiare amicos cernitur, si modo in honestate fundata sit, ex hoc habitu existere: neque crediderim, ex diuersitate comu-nicationum, talem amicitiam in virtute, vt dixi-mus, fundatam, nisi materialiter aliquo modo variari: Secus si ipsa diligendi ratio varietur. Hæc enim sola diligendi habitus videtur essentialiter distinguere.

II. Quamuis perse alioqui non sit difficile, seipsum amare; probabilis tamen esse, etiam honestum & moderatum sui amorem naturalem, qui per accidens ob malam naturæ propensionem non parum sæpe difficilis est, ab eiusmodi virtu-tis habitu proficisci; ob similem rationem.

56 III. Eodem habitu, quo diligimus Deum ve-lut autorem naturæ, etiam diligere posse à nobis proximum, tum vt rem quandam Dei, tum eti-am vt amicum, si proximus consideretur velut Dei aliquo modo amicus, seu ipsius bonitatem aliquo modo participans: attamen si proximus præcise propter honestatem naturalem in eo in-hærentem absolute spectatam diligatur, amorem naturalem Dei & proximi esse à diuersis habitibus. Prima pars est communis. Ratio est. Quia vtrobiq; est eadẽ causa diligendi atque eodẽ simplici amore diligimus alterũ, & volumus eidem, vt res ipsi recte ac prospere habeant. Secundam partẽ tradit Arragonius q. 25. a. 2. ad vltimũ. Ratio est, quia causa seu ratio amandi est diuersa bonitas, scilicet alia naturalis Dei, alia proximi: non secus accu-m sancti ob propriam excellentiam coluntur.

57 Sed hinc dubitatur quarto, An non etiam detur virtus amicitie supernaturalis erga proxi-mum, à charitate, prout est virtus Theologica, distincta, qua videlicet proximus non propter confortium, seu participationẽ diuinæ naturæ ac bonitatis vt sit, sed absolute, propter suã bonitatem seu honestatẽ supernaturalẽ diligatur, quæque pro- inde nõ sit virtus Theologica, vt pote circa Deum diligendũ non versans, nec pro ratione diligendi habens increatã Dei bonitatẽ, sed moralis infusa. Afirmat Lessius l. 2. de Iust. c. 36. dub. 2. & alij

quidam recentiores, apud Arragonium q. 25. a. 1. eandemque sententiam probabilem censet Suarez tom. 1. disputat. 52. sect. 3. & videtur supponere Vasquez 3. parte disp. 44. n. 6. & l. 1. de adoratio-ne n. 157. vbi tamen significat, eam non esse vir-tutem aliquam specialem, sed generalem.

58 Probatur hæc sententia primo, quia virtus, qua coluntur sancti, propter suam propriam excellen-tiam, est distincta specie à religione, qua colitur Deus propter increatam excellentiã, vt habet cõ-munis sententia Doctorũ, contra Marsilium, qui duliam à religione non distinguit.

Secundo. Quia ex dictis alia est virtus acquisita, qua diligitur Deus vt auctor & finis naturalis, pro- pter bonitatem increatam, ab eã, qua diligitur proximus propter suam bonitatem seu honesta-tem naturalem.

Tertio; quia velle proximo supremã beatitu-dinem ex eius complacentia, & vt ipsi beneficit, nõ est actus charitatis Theologicæ; ne pariter dicen-dum sit, etiam amorẽ illum, quo nobis volumus beatitudinẽ ex nostri complacentia, & vt nobis bene sit, esse actum charitatis Theologicæ, contra dictã q. 1. dub. 1. Et nihilominus tamen actus ille est amor amicitie cuiusdam supernaturalis erga proximum; ad spem proinde seu amorẽ concupiscentiæ non pertinens, vt apparet: Ergo est actus virtutis supernaturalis distinctæ à spe & charitate.

59 Hæc sententia est quidem probabilis; sed con-traria est verior & communior, quam vbiq; sup-ponit S. Thomas, nimirum hic quæst. 23. a. 5. & quæst. 25. a. 1. & q. 81. a. 4. ad 3. & q. 102. a. 2. ad 3. & quæst. 103. art. 3. ad 2. Eandem sequuntur Valentia quæst. 1. pun. 1. & 2. Caietanus, Bannes, alijque Thomista hic q. 23. art. 5. & ex institu-to Arragonius loc. cit. Ratio esse debet. Quia omnis bonitas honesta supernaturalis ex sua pro-pria, speciali, & intrinseca ratione coniungit ho-minem cum Deo, & ad esse quoddam diuinũ eue-hit, iuxta illud 2. Petri 1. v. 4. *Maxima & præcipua nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ con-sortes natura.* Quo fit, vt qui vere propter hanc, proxi-mum amat, idcirco nimirum amet, quia is Deo coniunctus est, adeoque sic pro vltimate ratione amandi habeat Deum, seu ipsam bonitatem diuinam, propter quam per charitatem diligimus Deum & proximum. Bonitas autem naturalis seu moralis hominis, quia ex sua ratione non ita cõ-iungit hominem cum Deo, potest etiam abstracte & secundum se spectata, esse ratio amandi pro-ximum.

60 Et sic patet responsio ad secundum. Ad primum S. Thomas vbiq; negat consequentiam; aliam tamen & aliam assignans rationem disparitatis in-ter amorem & honorem, vt facit etiam Suarez loc. cit. Breuiter dico, iuxta eã, quæ in dispu-tatione de adoratione thesi 42. & sequentibus fufus explicauit, & dicitur disp. 5. generatim lo-quendo, dupliciter honorari posse sanctos. Primo absolute & propter se, seu propriam suã excellen-tiã. Secundo relatiue, propter excellentiã increa-tam Dei, velut eius amicos, seruos, domesticos, &c. Ex his honor posterior (similis amori, quo amatur per charitatem proximus) non exigit virtutem à

religione distinctam, vt citata thesi 42. contra Vasquez diximus; sed prior, ad dulciæ virtutem pertinens, qui tamen multum differt ab amore erga proximum, de quo agimus, vt pote quo nunquam proximus amatur, nisi propter Deum, etsi is propter bonitatem supernaturalem ipsi inhærentem ametur, ob rationem supra assignatam. Alia ratio est honoris absoluti erga Sanctos, qui vt sic non respicit excellentiam increatam Dei, velut rationem honorandi, sed excellentiam creatam absolute, vt contra increatam condistinguitur; quandoquidē omnis honor absolutus erga aliquem respicit excellentiam vt aliquo modo propriam eius, qui honoratur, & ab alijs condistinctā, spectando non solum perfectionem, in qua fundatur excellentia, sed etiā proprium modum habendi eam perfectionē, cum ex vtroque simul talis excellentia adæquate spectata confurgat. Plura thesi 45.

61 Ad tertium Respondetur cum distinctione. Dupliciter enim proximo velle possumus supremam beatitudinem, ex eius complacentia, seu vt ipsi beneficit: primo spectando proximum, vt vnum quiddam nobiscum & secundum naturam, seu amorem naturalem &c. & hic amor ad spem pertinet, vt etiam de adoratione thesi 44 & supra q. 1. dub. 1. cum S. Thoma contra Vasquez docuimus. Eiusdem enim rationis est, nobis bonū velle, & alijs, prout vnum quiddam nobiscum sunt: qui amor licet sit amor concupiscentiæ erga Deum, est tamen amor amicitiaæ erga nos & nobis coniunctos, vt ibidem diximus.

62 Secundo spectari potest proximus, vt vnum quiddam cum Deo est, seu tanquam res quædam ipse, seu vt amicus, seruus &c. & tunc amor ille pertinet ad charitatem Theologicā; quandoquidem ratio diligendi seu volendi bonum illud proximo, est Deus seu bonitas illius. Quod pariter etiam fieri posset, si nobis, non absolute spectatis, vt cōmuniter fieri solet, sed vt vnum quiddam cum Deo sumus, beatitudinem vellemus; quamquā in vtroque casu, tunc bonum eiusmodi nobis aut proximis potius ex complacentia Dei, quam ex complacentia nostri vel proximorum, velle diceremur; nec tam vt nobis vel proximis bene esset, saltem vltimate ac principaliter, quam vt Deo ipsi bene esset, in cuius bonum vltimate ea voluntas tenderet.

63 Ex quibus omnibus patet, nullam esse causam sufficientem, præter amorem concupiscentiæ ad spem pertinentem, & amorem amicitiaæ ad charitatem spectantē, vllum alium amorem supernaturalem erga Deum vel proximum, ad specialem virtutem amicitiaæ supernaturalis pertinentē, admittendi: quod eo libentius tuemur, quod nec apud Theologos hæcenus, neq; in Catechismis Catholicis, præter spem & charitatem, vlla virtus alia supernaturalis assignatur, qua proximum diligamus.

64 Dubitatur quinto, an habitus & actus amicitiaæ siue dilectionis naturalis erga Deum, semper ac necessario ab habitu & actu charitatis, siue amicitiaæ supernaturalis differat ex parte obiecti saltem formalis: an potius vnū & idem obiectum

tam materiale, quam formale esse possit vtriusque habitus & actus, tam naturalis, quam supernaturalis; qui proinde actus non ab obiecto, sed aliunde, nimirum ex suo principio speciem & distinctionē accipiant. Ratio dubitandi est, tum quia sicut fides naturalis & acquisita esse potest de obiecto supernaturali, deque ipsa etiam reuelatione diuina supernaturali: ita pariter etiam esse potest amor & dilectio naturalis Dei, tanquam boni & principij supernaturalis; id quod de amore concupiscentiæ nos etiam supra quest. 1. dub. 1. n. 21. asseruimus. Tum quia in Deo, qui vndiq; naturā excedit, bonitas naturalis & supernaturalis non differunt.

65 Atque ita etiam hodie sentiunt recentiores quidam scriptores, qui vniuersim negant, omnem actum in substantia supernaturali habere obiectum formale specie distinctum ab omni actu secundum substantiam suam naturali: rati excellentiam, qua actus supernaturalis superat naturalem, non provenire semper ab obiecto formali quod sæpe in vtroque idem est, inquirunt; sed sæpissimè præcisè à principio effectiuo, siue ab auxilio supernaturali actuali vel habituali: atque ita etiam speciatim docent, amorem Dei naturalem & supernaturalem posse habere idem obiectum formale. Huius sententiæ videntur esse omnes illi, qui dum de habitu Theologia & fidei differunt, præter obiectum formale quod & quo, ad distinctionem & specificationem actuum requirunt peculiarem rationem formalem sub qua, desumptam ex habitudine ad principium effectiuum, (quos retulimus & refutauimus partim tomo 1. disp. 1. q. 3. dub. 3. partim hoc tomo disp. 1. quest. 1. dub. 3.) idemq; aperte supponit Molina in Concord. disp. 7. 13. & 14. vbi fuse docet, nos posse viribus naturæ elicere actus fidei, spei, & dilectionis Dei, etsi insufficientes ad salutē, circa eadem obiecta, circa quæ eiusmodi actus, prout requiritur ad salutē, per auxilium gratiæ elicimus: & disput. 32. docet, actus supernaturales, quod tales sint, habere non à diuersitate obiecti, sed à singulari Dei auxilio actuali, quo producuntur. Accedit Hurcudus lib. de anim. disp. 5. §. 32. vbi docet, actus intellectus & voluntatis variare speciē, non solum ratione diuersi obiecti formalis, sed etiam ratione diuersi principij effectiuo, aut ratione diuersi modi, quo idem principium effectiuum tendit in idem obiectum.

66 Rationes & argumenta huius sententiæ sunt. I. Nam ita videtur sentire ipse Sanctus Thomas qui 2. 2. quest. 171. artic. 2. ad 3. & alibi sapius docet, dilectionem Dei naturalem & supernaturalem esse eadem secundum substantiam; nempe quia habent idē obiectū formale: quamuis alioqui substantialiter & intrinsece inter se differant. Eandem fere esse communem sententiam omnium antiquiorum Theologorum docet Molina disp. 13. & 14.

II. Quamuis duo actus habeant idē obiectum formale, si tamen vnus procedat à principio in ratione principij seu virtutis effectiæ essen-

tialiter

tialiter perfectiore, puta à potentia coniuncta habitui, alijsue auxilio secundum substantiam suam supernaturali, ipse erit essentialiter perfectior: Ergo sufficiens ratio essentialiter distinguendi eiusmodi actus est diuersitas principij effectiui.

67 III. Dilectio, qua Deus propter se diligitur, siue sit naturalis, siue supernaturalis, habet idem obiectum formale, scilicet bonitatem Dei, qua in se bonus est, quæ est eadem, siue quis diligit Deum amore naturali, siue supernaturali: quæ argumentatio includit utramque; rationem dubitandi superius propositam.

IV. Rationes siue considerationes illæ diuersæ Dei, prout est auctor rerum siue donorum supernaturalium, vel naturalium, possunt quidem excitare in nobis diuersos amores concupiscentiæ, quibus Deum diligimus tanquam nobis bonum; tamen sunt omnino impertinentes ad diuersitatem amorum amicitia, quibus Deus amatur propter se, & qua in se bonus est; qua ratione omnino abstracta ab eo, quod sit author rerum naturalium, aut supernaturalium; nam qua talis, potius est bonus nobis, quam in se.

V. Sancti sæpe in feruentissimos actus amoris erumpunt ex consideratione creaturarum, non considerantes Deum ut authorem rerum supernaturalium: quem amorè tamen solum fuisse naturalem, incredibile est.

68 VI. Ponamus, Deum alicui solum dare auxilia necessaria, ad amorem in substantia naturali eliciendum; cui tamen simul proponatur Deus ut author ac bonum supernaturale est: talis certe adhuc poterit amare Deum amore naturali, cum tamen obiectum sit supernaturale.

VII. Idè clarissime patet in virtutibus moralibus. Si enim viribus naturæ seu potius naturali actu possum velle caste viuere, quia hoc homini honestum est; quare similiter non potero id velle, quia homini Christiano honestum est? qua ratione erit etiam obiectum castitatis infusæ.

69 VIII. Potentia effectiua essentialiter perfectior, habet etiam effectum essentialiter perfectiorem, præsertim quando influit in effectum quantum potest; Ergo etiam stante identitate obiecti formalis, dari possunt actus essentialiter distincti. Quod speciatim confirmatur exemplo Angelorum; è quibus si superior eandem cum aliquo inferiore Angelo animam rationalem videat, habet tamen intellectionem essentialiter perfectiorem, quam inferior.

70 IX. Amor simplicis complacentiæ, & desiderium inefficax, itemque spes circa idem obiectum creatum, puta scientiam aliquam aut dignitatem sunt actus diuersæ speciei, ob solam rationem tendendi, qua potentia in singulis actibus diuersimode in obiectum tendit: Ergo essentialis diuersitas actuum non semper supponit differentiam essentialem ex parte obiecti etiam formalis.

X. Actus supernaturales generant in nobis habitus naturales similes ijs, quos per actus mere naturales, circa idem obiectum elicitos acquirere mus, vt docent etiam Molina 1. part. quæstio. 1. art. 3. & Bergomensis in Concordant.

dub. 697. Ergo habent idem obiectum formale. Nihilominus contraria sententia, actus etiam voluntatis specificari ab obiecto, non autem præcise ab ipso principio effectiui, vt communis Doctorum, ita omnino vera ac retinenda est; ad quam explicandam & confirmandam, sequentè assertionem statuimus.

71 Assertio vnica. Amor Dei naturalis & supernaturalis siue amor concupiscentiæ sit, siue amicitia, possunt quidem habere, & re ipsa habent, vnum & idem obiectum materiale, sed non idem obiectum formale adæquate spectatum. Ita non solum docet Curiel 1. 2. q. 109. a. 3. sed etiam S. Thomas, Alensis, Richardus, & alij citati superius hoc dubio quæsto. assert. 1. Eademque est communis Theologorum ac philosophorum sententia, quorum hoc est quasi statum & ratum axioma, actus specificari ab obiecto, non quidem materiali, sed formali; siue id sit formale quod, siue formale quo, seu ratio formalis sub qua, iuxta variam distinctionem formalis obiecti, expositam à nobis tom. 1. disp. 3. q. 3. dub. 2. & 3. Quam sententiã aperte etiam supponit Vasquez relatus supran. 3. 1.

72 Probatur hæc sententia & assertio primo ex Aristotele libro 2. de anima capit. 4. text. 33. vbi ait: *Nam operationes actionesque, potentis vni- bus, quæ priores sunt ratione. Quod si ita sit, atque prius etiam obiecta, quam ista contemplari oportet; primum profecto de illis, propter eandem causam, vt de alimento, de sensibili, de intelligibili determinare oportet.* Quibus verbis expresse docet Aristoteles, ipsas potentias ac vires, (adeoque ipsa actionum principia) secundum rationem nostram posteriores esse operationibus & actionibus ab iisdem procedentibus: eademque ratione operationes & actus posteriores esse obiectis, ad quæ terminantur. Et quia nihil speciem suam essentialem sumit ab eo, quod ratione posterius est, sed ab eo quod ratione prius est, necessario etiam sentit Aristoteles, neque obiecta ab actibus, neque actus à potentijs, seu principijs actiuis specificari; sed potius contra, potentias ab actibus, & actus ab obiecto.

73 Secundo probatur assertio ratione I. Nam actus secundum suam specificam rationem dicunt essentialem & intrinsicè ordinem ad obiecta, præsertim formalia; ita vt vnus & idem actus specie non possit versari circa idem obiectum materiale & formale; neque contra vllus detur actus essentialiter distinctus, quin habeat obiectum saltem formaliter distinctum, vt inductione patet, etiam in hisce casibus, de quibus est controuersia, vt inferius dicitur.

II. Effectus non sumunt suã specificã rationem à causis, à quibus effectiue producantur; cum iisdem specie effectus produci possint à causis diuersissimis, vt calor à sole & igne &c. & contra eadè causa producere possit effectus etiã specie diuersos, sicut sol ranã & murè producit. Ergo neque actus vitales specificantur ab habitu seu principio effectiui; præsertim quando iisdem actus sua natura non supponunt habitum, & procedere possunt à potentijs vitalibus, cum habitu, & sine habitu.

III. Actus, etiam in genere causæ efficientis, aut saltem dispositiue, priores sunt habitibus: Ergo non specificantur ab habitibus, ac proinde nec à cæteris principijs effectiuis superadditis potentia.

IV. Si in obiecto actus nulla inueniatur ratio, ob quam exigit principium supernaturale potius, quam naturale, nulla causa erit, cur à principio supernaturali procedat. Imò nulla ratio assignari poterit, qua colligatur, dari habitus & principia supernaturalia actuum, si in ijs, ex parte obiecti, nulla supernaturalitas reperiatur, quæ necessario principium supernaturale exigit.

V. Si in actu naturali & supernaturali nulla est differentia ex parte obiecti, sed solum ex parte principij, non erit in potestate hominis, suo arbitratu, circa idem obiectum materiale, elicere actum vel naturalem tantum, vel supernaturalem; cum circa idem obiectum formale ut aiunt, ex æquo versari possit, tam principium naturale solum, quam supernaturale; nec homo quicquam facere possit, quo actus determinetur, circa idem obiectum, ad influxum supernaturalis potius, quam mere naturalis principij recipiendum. Neque dici potest, hominem iustum habentem charitatis habitum, non posse actum solummodo naturalis dilectionis suo arbitratu elicere; quando habitu utimur, quam volumus, & ex diuersa apprehensione siue propositione obiecti, ad hoc vel illud genus actus etiam circa idem obiectum materiale nos ipsos determinare solemus.

VI. Si actus naturalis & supernaturalis idem potest habere obiectum, tam materiale, quam formale, nulla ratio erit, qua homo etiam probabiliter cognoscat, se elicere actum potius supernaturalem, quam naturalem; ac proinde nec homo iustus probabiliter scire poterit, se elicere actum supernaturalem fidei, spei, charitatis; quandoquidem nec ipsam supernaturalitatem actus siue habitus producentis in se perspicit, & tam motiones diuinæ ad eundem actum concurrentes, quam actus ipsi, stante eadem formalitate obiecti, ex æquo naturales ac supernaturales esse possunt.

VII. Nullum principium particulare ad essentialem & specificam rationem actus naturalis requisitum potest esse supernaturale: obiectum formale actus est quoddam principium particulare ad essentialem & specificam rationem actus naturalis requisitum: Ergo impossibile est, ut obiectum formale naturalis actus sit supernaturale: ac proinde actus naturalis non potest habere idem obiectum formale cum actu supernaturali, cuius obiectum formale necessario est supernaturale.

VIII. Denique contraria sententia admittere cogitur, hominem naturali actu credere posse, omnes articulos fidei, etiam formaliter ut reuelatos à Deo, in Deumque sperare, ac diligere Deum actu naturali, etiam ut finis & bonum supernaturale est, non solum ita, ut uocula *ut sit nota* specificationis, sed etiam reduplicationis; dicatque non solum materiale obiectum, aut partem eiusdem, sed etiam obiectum formale Quo: con-

sequens autem videtur absurdum, ut dictum supra dis. 1. q. 1. dub. 1. & tom. 1. disp. 1. q. 3. dub. 2. Huc spectant etiam cætera quibus supra disp. 1. q. 1. dub. 3. & tom. 1. disp. 1. q. 3. dub. 3. probauimus, nullam dari rationem formalem sub qua specificantem actus, desumptam ab ipso habitu, seu principio effectiuis.

Atque ex dictis colligitur, omnes actus tam potentia cuiuslibet appetitiue, quam cognoscitiue, vltimate constitui & distingui penes ipsa obiecta præsertim formalia; ac proinde etiam actus omnes naturales & supernaturales, eam ipsam quoque differentiam naturalitatis ac supernaturalitatis primo & originaliter desumere ab ipsis obiectis formalibus, seu ratione formali obiectiua Qua, siue sub qua: quæ quidem in actibus voluntatis sæpe ab ipsa cognitione, velut regula cui actus conformatur, desumitur, ut de virtutibus infusis superius dictum. Interim non nego, actus naturales & supernaturales etiam differre ex parte principij, quando actus supernaturalis necessario requirit principium supernaturale; cum tamen actus naturalis sua natura principio solum naturali contentus sit.

Ad primum argumentum oppositæ sententiæ respondetur, immerito S. Thomam, veteresque scholasticos pro ea sententia citari. Hi enim, quamuis dicant, eundem actum quoad substantiam esse posse naturalem & supernaturalem; nõ tamen hoc intellexerunt de eadem numero entitate, aut specifica ratione actus, ex obiecto formali desumpta, sed de ratione generica actus, ex eodem obiecto materiali desumpta, quæ quasi substantialis quædam & fundamentalis ratio actus est; præsertim quia non pauci ex scholasticis actus intrinsece supernaturales virtutum non agnouerunt, ut suo loco dictum; & ipsemet Sanctus Thomas relatus supra quæsto 1. præsertim ex 1. 2. quæstione 109. articulo 3. ad 1. adeo aperte docet, naturali dilectione diligere Deum, super omnia prout est principium & finis boni supernaturalis; charitate autem & dilectione supernaturali, secundum quod est obiectum beatitudinis, seu visionis beatificæ: quam differentiam à Sancto Thoma ex parte obiecti assignatam esse, ex ipsis verbis euidenter est: ut mirum sit, ea verba, secundum quod est obiectum beatitudinis, ita à nonnullis explicari, charitate diligere Deum amore ad consecutionem beatitudinis proportionato; quæ explicatio cum ipsis verbis nequaquam coheret.

Ad secundum respondetur ex dictis, si quis actus naturalis procedat à potentia solum naturali, alius vero simul ab adiuncto habitu seu auxilio intrinsece supernaturali, eos quidem actus fore essentialiter diuersos; attamen simul etiam habituros diuersam rationem formalem obiectiuam, per quam primo & formaliter constituuntur & distinguuntur.

Ad tertium & quartum respondetur, negando assumptum, ut fustius dictum quæsto 1. respon. ad 4.

Ad quintum respondetur, ex sola consideratione naturali creaturarum immediate nõ posse

elici actum supernaturalem dilectionis Dei; nec sanctos vnquam ita fuisse operatos; qui tamen à cognitione naturali incipiendo, sæpe & facile transire potuerunt ad cognitionem fidei, aliamue supernaturalem; cui si velut regulæ dilectio Dei etiam vt auctoris naturæ inniteretur, etiam ipsa hæc dilectio Dei vt auctoris naturæ supernaturalis esse potuit, vt superius dictum.

80 Ad sextum responderetur, posse quidem, absque auxilio intrinsece supernaturali, amari Deum, vt authorem bonorum supernaturalium, si vobula vt specificatiue accipiatur, & dicat solum conditionem materialem obiecti, non autem si accipiatur reduplicatiue, dicens rationem formalem obiectiuam, vt dictum superius quæsto 1. assert. 2.

Ad septimum responderetur, illud, quia homini Christiano honestum est, similiter dicere posse, vel conditionem materialis obiecti, si id ipsum cognitionem solum naturali proponatur; vel rationem formalem obiectiuam, si supernaturali assensu concipiatur: priori ratione potest terminare actum naturalem; posteriore non item; quia immediata regula actus supernaturalis debet esse actui proportionata, adeoque supernaturalis, non naturalis.

81 Ad octauum responderetur, absolute negando assumptum; quia lumen solis v. g. quamuis sit, virtus essentialiter perfectior, quam calor ignis, ac simul quatum potest in effectum influat, producit tamen eiusdem speciei calorem cum calore ab igne producto. Ad confirmationem dico, naturalem angeli superioris intellectionem circa idem obiectum, essentialiter perfectiorem esse, non præcise aut vltimate ob diuersitatem specificam principij, hoc est, potentia intellectiua; sed principaliter ac potissimum ob diuersitatem obiecti formalis Quo, omnibus obiectis cognitis communem, eamque desumptam ex diuerso modo intelligendi, seu diuersitate specierum, magis vel minus vniuersalium, quibus diuersimode idem obiectum vtrique repræsentatur, vt suo loco de angelis dictum.

82 Ad nonum responderetur, amorem simplicis complacentia, itemque desiderium inefficax, & spem circa idem obiectum creatum, prout actibus voluntatis conueniunt, non esse actus diuersæ speciei essentialis, sed solum accidentaliter differre; sicut nec appetitus concupiscibilis & irascibilis in voluntate differunt, vt dictum tomo 2. disp. 2. q. 4. dub. 1. Prout vero dicunt passiones appetitus sensitui, differunt quidem specie, non morali ex obiecto desumpta, sed naturali, desumpta ex diuersa corporis alteratione. Alioqui enim rationem presentis aut futuri, circa idem obiectum, constat solum esse differentiam accidentalem, vt diximus ibidem dub. 2.

Ad decimum negatur assumptum; per actus enim solum generantur habitus ipsis similes, adeoque eiusdem generis; neq; vero per actus supernaturales generari in nobis habitus naturales, ex instituto docuimus tom.

2. disp. 6. q. 4. dub.

1. n. 18.

DVBIVM III.

De subiecto Charitatis, tam proximo, quam remoto; spectatum, an eiusdem speciei & intensiois sit in via, & in patria.

S. Thomas 2. 2. q. 24. a. 1. & 7. ad 3.

83 **Q**uod ad subiectum proximum charitatis attinet, nulla est difficultas, aut controuersia. Constat enim ex dictis dubio præcedenti, charitatis subiectum proximum esse voluntatem, vt docet S. Thomas quæst. 24. a. 1. nemine repugnante. Ratio est; quia cum pro obiecto formali habeat bonum, idque non sensibile, sed intelligibile, actusque eius immediate elicitus sit amor eiusdem boni, vt dictum, necesse est, vt tam actus, quam habitus charitatis immediate sit in voluntate; quandoquidem in eadem potentia inest habitus, in qua est actus immediate per habitum elicitus.

84 Et quamuis ad feruentem amorem voluntatis, seu etiam delectationem de Deo ac bono diuino, per redundantiam quandam, in appetitu quoque sensitiuo subinde possint existere motus aliquo modo similes; non tamen ideo in appetitu sensitiuo vllus peculiaris habitus charitatis, aut charitati respondens, est ponendus; vt etiam docet Arragonius q. 24. art. 1. tum quia ipse quidem appetitus in obiectum charitatis secundum se nulla ratione tendere potest: tum quia propter eiusmodi actus, solum ex redundantia & sympathia quadam in potentia inferiori existentes, non est necessarius vllus peculiaris habitus; sed sufficit habitus, seu vis operatiua, potentia superioris, ex qua talis redundantia sequitur.

85 **Q**uod vero ad subiectum remotum charitatis attinet, certa & extra controuersiam sunt hæc sequentia. I. Subiectum remotum charitatis esse posse omnes viatores huius vitæ, quamuis sint peccatores, & præcisi seu reprobi; nam & hi capaces sunt iustitiæ & gratiæ sanctificantis, vt suo loco dictum; non autem dæmones, aut damnatos, qui omnis iustitiæ & gratiæ supernaturalis incapaces sunt, vt etiam de spe dictum quæst. præced. dub. 2.

86 II. Subiectum remotum charitatis, tam secundum actum, quam secundum habitum, actu ac re ipsa esse omnes iustos viatores, tam huius, quam alterius vitæ, etiam si in purgatorio existant; quandoquidem ipsa iustitia seu gratia sanctificans, vel in charitate consistit, vel ex lege Dei cum ea infallibiliter est connexa, vt suo loco de gratia dictum tom. 2. disp. 6. q. 4. dub. 2.

86 III. Sed & in Christo, ac Beatis omnibus, tam hominibus, quam Angelis, actu & re ipsa esse, tam actum, quam habitum aliquem charitatis; vt constat tum ex adducta ratione; tum ex illo Apostolici. Corinth. 13. v. 8. *Charitas*